

Θέσεις και Προτάσεις του Δικτύου ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS για Βιώσιμη Πολιτική για το Νερό

Νερό: δημόσιο αγαθό, μοναδικός φυσικός πόρος και περιβαλλοντικό αγαθό

Το νερό είναι δημόσιο αγαθό, ένας φυσικός πόρος, που υπερβαίνει την έννοια της ιδιοκτησίας, καθώς αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για την ύπαρξη ζωής και κατά συνέπεια ανήκει σε κάθε έμβιο οργανισμό που κατοικεί στη Γη. Δεν πρόκειται για έναν κλασικό οικονομικό πόρο, αλλά πρωτίστως για ένα περιβαλλοντικό αγαθό, που εμπεριέχει, εντούτοις, σημαντικές οικονομικές παραμέτρους, λόγω των αναγκών ορθής διαχείρισης, επεξεργασίας, μεταφοράς και διανομής του.

Ο Δημόσιος χαρακτήρας-δημόσια διαχείριση του νερού

Η διασφάλιση του δημόσιου χαρακτήρα-δημόσιας διαχείρισης του νερού πρέπει να αποτελεί τον κυρίαρχο στόχο της κοινωνίας στην πολιτική για το νερό. Όλα τα υπόλοιπα αποτελούν «τα μέσα» για την επίτευξη αυτού του υπέρτερου στόχου. Εάν επιχειρούσαμε ένα ορισμό για το «Δημόσιο Χαρακτήρα του Νερού» θα τον προσδιορίζαμε ως εξής:

Δημόσιος Χαρακτήρας του Νερού σημαίνει ότι στη διαχείριση των υδάτινων πόρων εφαρμόζονται στο ακέραιο οι βέλτιστες κάθε φορά βιώσιμες διαχειριστικές και τεχνολογικές προσεγγίσεις με γνώμονα τους τιθέμενους σχετικούς δημόσιους κανόνες, που στοχεύουν: α) να διασφαλίζεται ότι η σημερινή και οι μελλοντικές γενιές έχουν το αναφαίρετο δικαίωμα της ποιοτικής και επαρκούς πρόσβασης και απόλαυσης αυτού του οικολογικού αγαθού με το μικρότερο δυνατό οικονομικό κόστος και β) οι ανθρωπογενείς παρεμβάσεις στο φυσικό περιβάλλον για την διαχείριση του νερού, να είναι στην κατεύθυνση της διατήρησης, ανάπτυξης και καλής οικολογικής κατάστασης όλων των υδάτινων σωμάτων, απαραίτητη προϋπόθεση για την προστασία και διατήρηση όλων των έμβιων οργανισμών».

Η Συγκυρία του Νερού

Στις 11 Φεβρουαρίου του 2013, πραγματοποιήθηκε η πρώτη και ουσιαστικά τυπική συνεδρίαση του Εθνικού Συμβουλίου Υδάτων (ΕΣΥ) στην οποία ανακοινώθηκαν τα διαχειριστικά σχέδια των λεκανών απορροής για τα 10 από τα 14 Υδατικά Διαμερίσματα (ΥΔ) της χώρας σύμφωνα με την Οδηγία Πλαίσιο για τα Ύδατα 2000/60, ενώ παράλληλα είχαμε και τη νομοθετική ρύθμιση για την υπογραφή των σχεδίων από τον Ειδικό Γραμματέα Υδάτων και όχι από τους Γραμματείς των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων. Με τα δυο αυτά γεγονότα έληξε μια ολόκληρη

περίοδος και σηματοδοτήθηκε η απώλεια για μια ακόμα φορά της ευκαιρίας για την ανάπτυξη ενός ουσιαστικού διαλόγου στην Ελληνική κοινωνία, για τη δημόσια βιώσιμη διαχείριση των υδατικών πόρων και την ανάπτυξη ενός Εθνικού Σχεδίου Διαχείρισής τους.

Την ίδια χρονική περίοδο η Αθήνα πνίγεται κυριολεκτικά από τις πλημμύρες και το ίδιο συμβαίνει και σε πολλές άλλες Ελληνικές και Ευρωπαϊκές πόλεις, αποδεικνύοντας για μια ακόμα φορά ότι η κλιματική αλλαγή και οι επιπτώσεις αποτελούν αδιαμφισβήτητη πραγματικότητα. Στο Συμβούλιο Επικρατείας συζητείται για μια ακόμα φορά η παράλογη απαίτηση για τη συνέχιση των έργων εκτροπής του Αχελώου, με την επίκληση αυτή τη φορά και των διαχειριστικών σχεδίων, ενδεδυμένα με νέα επιχειρήματα, προκειμένου να τεκμηριωθεί η αναγκαιότητα του έργου και με περιβαλλοντικά-οικολογικά κριτήρια.

Η ΔΕΗ απαιτεί την άντληση όλο και μεγαλύτερων ποσοτήτων ύδατος από τον Αλιάκμονα, ενώ νέα υδροηλεκτρικά φράγματα προετοιμάζονται στον Αώο, νέα παραπομπή στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο για τη μη κατασκευή και λειτουργία μονάδων επεξεργασίας υγρών απόβλητων, ανυπαρξία χρηματοδότησης έργων επαναχρησιμοποίησης των επεξεργασμένων λυμάτων, αλαλούμ στο νομοθετικό πλαίσιο καταγραφής των γεωτρήσεων και των πηγαδιών και ουσιαστική άρνηση συμμόρφωσης των πολιτών - χρηστών.

Σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης ψηφίζεται η αναθεώρηση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ) χωρίς τους όρους συνέργειάς της με την Οδηγία Πλαίσιο για τα Ύδατα, επακόλουθο της κατάθεσης διαφορετικών, και συχνά αντικρουόμενων απόψεων από τα κράτη – μέλη, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και άλλους φορείς επί των προτάσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Η Ελλάδα, ακολουθώντας μια κακή παράδοση χρόνων, δεν εμφανίζεται να έχει συνολική πρόταση ως προς την αγροτική πολιτική που θα πρέπει να προωθηθεί σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο, ενώ πρωτοστάτησε μεταξύ και άλλων χωρών μόνο στο ζήτημα της μη συνέργειας της ΚΑΠ με την ΟΠΥ.

Το μόνο ζήτημα που βρίσκεται σε σχετική επικαιρότητα - και αυτό όχι όσο θα περίμενε κανείς - και πολλές φορές μακριά από τα ουσιαστικά ζητήματα της βιώσιμης διαχείρισης του νερού ύδρευσης, είναι η παράλογη απόφαση της Κυβέρνησης για την πλήρη ιδιωτικοποίηση των μεγάλων εταιρειών διαχείρισης της ύδρευσης και της αποχέτευσης, ΕΥΔΑΠ και ΕΥΑΘ, αποκλειστικά και μόνο για εισπρακτικούς λόγους.

Αν και περιμέναμε, ότι η διαδικασία ιδιωτικοποίησης θα ήταν το έναυσμα για να αρχίσει επιτέλους ένας ουσιαστικός διάλογος και να τεθούν τα ζητήματα που απασχολούν τη δημόσια-βιώσιμη διαχείριση του αστικού νερού, δυστυχώς οι πρωτοβουλίες, οι συζητήσεις, οι απόψεις που έχουν κατατεθεί μέχρι σήμερα είναι μεν σημαντικές, αλλά πολύ λίγες και συνήθως αποτυπώνονται με αποσπασματικό τρόπο.

Οι διαδικασίες διαβούλευσης και εκπόνησης των διαχειριστικών σχεδίων των ΥΔ της χώρας, ήταν μια πρώτης τάξεως ευκαιρία να ανοίξει ο ουσιαστικός διάλογος μέσα στην κοινωνία σε σχέση με τη διαχείριση των υδάτων και την ευθύνη των

ίδιων των πολιτών και των φορέων στην ορθολογική χρήση και τη διατήρησή τους, ενώ ταυτόχρονα, θα μπορούσαν να αντληθούν και να αξιοποιηθούν πολύτιμα στοιχεία σε σχέση με την υπάρχουσα κατάσταση των υδάτινων σωμάτων από ακαδημαϊκά και ερευνητικά ιδρύματα και άλλους δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς. Οι συζητήσεις που πραγματοποιήθηκαν, οι προτάσεις που κατατέθηκαν, η μικρή συμμετοχή φορέων και πολιτών στις, αποκαλούμενες, διαδικασίες διαβούλευσης, απέδειξαν για ακόμα μια φορά την ανυπαρξία ενός ολοκληρωμένου στρατηγικού σχεδιασμού που θα επιτρέψει μια ολιστική προσέγγιση του ζητήματος.

Προϋποθέσεις για δημόσιο διάλογο

Ποτέ δεν είναι αργά για ουσιαστικό διάλογο σχετικά με βιώσιμες πολιτικές στη διαχείριση του νερού. Το Δίκτυο ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS προσπαθεί να ανοίξει έναν ουσιαστικό διάλογο καταθέτοντας στη συνέχεια τις προτάσεις του για το δημόσιο χαρακτήρα και τις πολιτικές διαχείρισης του νερού, που εκτιμάμε ότι θα πρέπει να ακολουθηθούν στη χώρα μας, εάν θέλουμε να απολαμβάνουν και οι επόμενες γενιές αυτόν τον τόσο πολύτιμο πόρο.

Για να γίνει αυτό πρέπει να ανοίξει σοβαρά ο δημόσιος διάλογος για τους συγκεκριμένους περιβαλλοντικούς, τεχνικούς, οικονομικούς όρους και κανόνες διαχείρισης, καθώς και συμπεριφοράς των πολιτών και για να είναι πραγματικά ουσιαστικός προϋποθέτει για τους συμμετέχοντες:

- Την αποδοχή του νερού ως δημόσιου αγαθού, μοναδικού φυσικού πόρου και περιβαλλοντικού αγαθού.
- Ουσιαστική αποδοχή της δημόσιας, ολοκληρωμένης, ορθολογικής και βιώσιμης διαχείρισής του.
- Αναγνώριση ότι όλα τα υδάτινα σώματα (ποτάμια, λίμνες, μικροί και μεγάλοι υγρότοποι, τα δέλτα και οι εκβολές των ποταμών, υπόγεια υδάτινα σώματα) είναι δημόσια και δεν υπάρχει καμιά μορφή «ιδιωτικής ιδιοκτησίας», από την πολιτεία, τους φορείς διαχείρισης ή τους πολίτες.
- Την αναγκαιότητα άμεσης ανάπτυξης ολοκληρωμένου εθνικού σχεδίου διαχείρισης των υδατικών πόρων.
- Φαντασία και θέληση να προχωρήσουμε σε βιώσιμες επιλογές διαχείρισης για το νερό, που να υπηρετούν το σήμερα και το αύριο της κοινωνίας και του περιβάλλοντος, ακόμη και εάν αποδειχτεί ότι χρειάζεται να αυξήσουμε το πραγματικό κόστος, που θα κληθούμε όλοι να καλύψουμε.
- Απεξάρτηση από μικροπολιτικά «παιχνίδια», που θέλουν να περιορίσουν τον διάλογο σε επίπεδο ποδοσφαιρικής αντιπαράθεσης.

20+1 Προτάσεις του Δικτύου ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS για δημόσιο διάλογο

Αυτός ο δημόσιος διάλογος για τη διαχείριση του νερού ήδη γίνεται, έστω αποσπασματικά και περιορισμένα, από λίγους παράγοντες των σχετικών υπουργείων, ΜΚΟ, πανεπιστήμια, κάποιους κοινωνικούς φορείς, τεχνικούς και εταιρείες με έμφαση από τον καθένα της «δικής του» οπτικής γωνίας για το θέμα. Δυστυχώς από την ουσία αυτού του διαλόγου απέχουν οι πολιτικές ηγεσίες των

Υπουργείων, οι πολιτικοί και τα επίσημα κόμματα, που περιορίζονται σε γενικόλογες τοποθετήσεις και διλλήματα. Στο πλαίσιο αυτού του διαλόγου πολλά θα πρέπει ακόμη να διερευνηθούν περαιτέρω, να συμφωνηθούν και να διασφαλισθούν για το παρόν και το μέλλον της διαχείρισης του νερού. Το Δίκτυο ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS καταθέτει παρακάτω την κύρια θεματολογία και τις βασικές προτάσεις του για δημόσιο διάλογο.

1. **Το Νερό μειώνεται λόγω των επιπτώσεων της Κλιματικής Αλλαγής:** Είναι πλέον ξεκάθαρο σχεδόν από το σύνολο της επιστημονικής κοινότητας και των επιστημονικών φορέων σε όλο τον κόσμο, αλλά και στην Ελλάδα, το γεγονός ότι οι βροχοπτώσεις και άρα το υδρολογικό δυναμικό της νοτιοανατολικής Ευρώπης, άρα και της χώρας μας, βαίνουν διαχρονικά μειούμενα, με μεγάλη άνιση χρονική και γεωγραφική κατανομή, που επιτείνεται περαιτέρω και λόγω των κλιματικών αλλαγών. Αυτό σημαίνει, ότι γίνεται επιτακτική, εδώ και τώρα η προσαρμογή, ανάλογα με τα σενάρια που μελετούν τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στα ύδατα, και η ανάπτυξη πολιτικών για το νερό, ώστε να προλάβουμε ή να ελαχιστοποιήσουμε την έλλειψή του και τις αρνητικές επιπτώσεις στο μέλλον.
2. **Δημόσιος Έλεγχος των υδάτινων σωμάτων:** Όλα τα υδάτινα σώματα (ποτάμια, λίμνες, υγράτοποι, υπόγεια υδάτινα σώματα) θα πρέπει να είναι δημόσια, υπό συνεχή δημόσιο έλεγχο και ευθύνη και οι όποιες χρήσεις τους να ορίζονται αποκλειστικά από τους αρμόδιους δημόσιους φορείς. Είναι δεδομένο, ότι και στην περίπτωση της θεωρούμενης «ιδιωτικής ιδιοκτησίας» κάποιου υδάτινου σώματος (π.χ. γεώτρησης), η οποιαδήποτε χρήση ή επέμβαση στο υδάτινο σώμα θα πρέπει να προσδιορίζεται ρητά από τον αρμόδιο φορέα της πολιτείας.
3. **Δημόσια διαχείριση:** Η ολοκληρωμένη, ορθολογική και βιώσιμη διαχείριση του δημόσιου αγαθού, του φυσικού πόρου και περιβαλλοντικού αγαθού, όπως είναι το νερό, πρέπει να είναι **δημόσια**, αποτελώντας απαραίτητη προϋπόθεση και μοναδικό ενδεδειγμένο τρόπο για την προστασία, ανάπτυξη και καλή οικολογική κατάσταση του πόρου, με σύγχρονη, ελεύθερη πρόσβαση από όλους.
4. **Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης των Υδατικών Πόρων:** άμεση ανάπτυξη ολοκληρωμένου σχεδίου διαχείρισης των υδατικών πόρων, το οποίο θα αντιμετωπίζει το νερό συνολικά ως πεπερασμένο, φυσικό πόρο και περιβαλλοντικό αγαθό, θα βάλει τους κανόνες της ορθολογικής και βιώσιμης διαχείρισης, πρόσβασης, χρήσης και τιμολόγησης, για όλες τις χρήσεις. Να προβλεφθεί δείκτης κατάστασης και εκτίμησης των διαθέσιμων υδάτινων πόρων, ανάλογα με το εκάστοτε υδρολογικό έτος, στον οποίο θα στηρίζονται όλες οι πολιτικές διαχείρισης, οι παραγωγικές διαδικασίες, τα χρηματοδοτικά προγράμματα και έργα.
5. **Ολοκλήρωση και συστηματική επικαιροποίηση Σχεδίων & Πολιτικών:** άμεση ολοκλήρωση των εναπομεινάντων σχεδίων διαχείρισης ανά λεκάνη απορροής, σύμφωνα με την Οδηγία Πλαίσιο 2000/60 και το νόμο 3199/2003, και έναρξη της προετοιμασίας για την επικαιροποίηση όλων των σχεδίων και πολιτικών για τη διαχείριση των υδατικών πόρων. Στόχος είναι το 2015 να υπάρχουν σχέδια διαχείρισης ανά λεκάνη απορροής και ανά περιφερειακή ενότητα, που να στηρίζονται σε ολοκληρωμένα στοιχεία, σύγχρονες μετρήσεις και ειδικές

μελέτες και ολοκληρωμένη πρόταση μέτρων που να καλύπτουν τις πραγματικές ανάγκες.

6. **Το νερό ως σημαντική παράμετρος στην εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων έργων και δραστηριοτήτων**, έτσι ώστε να εξασφαλίζεται η εφαρμογή και ο συστηματικός έλεγχος όλων των όρων και μέτρων που εξασφαλίζουν την ολοκληρωμένη βιώσιμη διαχείριση και προστασία των υδάτινων πόρων. Έργα μεταφορών και υποδομών, βιομηχανικής και ενεργειακής δραστηριότητας, γεωργικής και κτηνοτροφικής εκμετάλλευσης, καθώς και έργα αναψυχής, πρέπει κατά την διάρκεια της κατασκευής και λειτουργίας τους να μην προκαλούν προβλήματα στην οικολογική κατάσταση οποιουδήποτε υδάτινου σώματος.
7. **Επανασχεδιασμός Οργανογραμμάτων Δημόσιων Υπηρεσιών**: Στο πλαίσιο αυτό απαιτείται μια σταθερή **δομή διοίκησης** με ένα κεντρικό διοικητικό και συντονιστικό όργανο, όπως είναι η **Ειδική Γραμματεία Υδάτων** και τον συνεχή διαχρονικό επανασχεδιασμό των οργανογραμμάτων των δημόσιων υπηρεσιών και των Φορέων Διαχείρισης σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο για τη Διαχείριση των Υδατικών Πόρων, το ξεκαθάρισμα των αρμοδιοτήτων, ώστε να γίνουν πιο ευέλικτα και αποτελεσματικά υπό το φως των διαχρονικών διαχειριστικών και τεχνολογικών δεδομένων και των νέων κατευθύνσεων πολιτικής. Η ανάπτυξη, διατήρηση, δημιουργία ή κατάργηση δομών και οργανισμών πρέπει να είναι στην κατεύθυνση της ολοκληρωμένης βιώσιμης διαχείρισης των υδάτινων πόρων.
8. **Συμμετοχή της κοινωνίας στις αποφάσεις και στους ελέγχους**: Το ΕΣΥ και τα θεσμοθετημένα Περιφερειακά Συμβούλια, πρέπει να αποκτήσουν πραγματική υπόσταση και να συμμετέχουν με αποφασιστικό τρόπο στη λήψη των αποφάσεων. Οι κοινωνικοί, επιστημονικοί και τοπικοί φορείς θα πρέπει να συμμετέχουν ουσιαστικά στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων μέσω όλων των θεσμοθετημένων διαδικασιών και οργάνων.
9. **Δημιουργία Ανεξάρτητης Αρχής**: Δημιουργία πραγματικά Ανεξάρτητης Αρχής – και όχι διαχειριστικής αρχής - εξοπλισμένης με σαφή θεσμικό ρόλο, που άμεσα θα ελέγχει και θα αναπτύσσει: σωστούς όρους πρόσβασης, χρήσης, τιμολόγησης, πληροφόρησης για τους φορείς διαχείρισης και τους πολίτες – χρήστες (για την ύδρευση και άρδευση, τη βιομηχανική και ενεργειακή χρήση και την αναψυχή), ώστε να επιτυγχάνεται η «αποδοτικότερη χρήση του φυσικού πόρου» κύρια στην κατεύθυνση της διατήρησης και ανάπτυξης του ίδιου του φυσικού πόρου και περιβαλλοντικού αγαθού, όρους που πρέπει να τηρούνται από όλους και πρώτα και κύρια από την ίδια την πολιτεία και τους φορείς της.
10. **Ανάκτηση κόστους**: Να υπάρξει άμεσα πολιτική βούληση, στην κατεύθυνση της διατήρησης, ανάπτυξης και καλής οικολογικής κατάστασης όλων των υδάτινων σωμάτων, για την ανάκτηση του οικονομικού κόστους, του κόστους του φυσικού πόρου και του κόστους του περιβαλλοντικού αγαθού, σύμφωνα και με την Οδηγία Πλαίσιο για τα Ύδατα.
Το μοντέλο ανάκτησης κόστους θα πρέπει, σε συνδυασμό με στοχευμένη τιμολογιακή πολιτική, από τη μια να επιτρέπει την ελεύθερη πρόσβαση σε όλους και από την άλλη να μην επιτρέπει την κατασπατάληση – λήστευση των υδάτινων πόρων.

11. **Στοχευμένη Τιμολογιακή Πολιτική:** Να δημιουργηθεί κατάλληλη, διαχρονική, τιμολογιακή πολιτική για τη χρέωση του νερού για όλες τις χρήσεις, που να επιτρέπει την ελεύθερη πρόσβαση σε όλους, να συμβάλει στην επίτευξη των βιώσιμων στόχων και της καλής οικολογικής κατάστασης όλων των υδάτινων πόρων και να αναδεικνύει τη μεγάλη σημασία της συμπεριφοράς και της συμβολής όλων των εμπλεκομένων, ειδικά:

Για το αστικό νερό η κλιμακωτή χρέωση και η μεγάλη χρέωση για καταναλώσεις, πέραν κάποιου συγκεκριμένου ορίου, θα μπορούσε να αποτελέσει ένα εργαλείο αποτροπής της μεγάλης κατανάλωσης και ταυτόχρονα της εξοικονόμηση οικονομικών πόρων για χρηματοδότηση άλλων βιώσιμων πολιτικών για το νερό. **Για το αρδευτικό νερό**, η αλλαγή από στρεμματική χρέωση σε ορθολογική χρέωση ανάλογα με την ποσότητα χρησιμοποιούμενου νερού, την εποχή του χρόνου και το είδος των καλλιεργειών, είναι όσο ποτέ αναγκαία, όπως επίσης και η ανάπτυξη των φορέων διαχείρισης και είσπραξης των λογαριασμών χρέωσης.

Οι πολιτικές τιμολόγησης πρέπει να τεθούν σε διαβούλευση με την κοινωνία και τους αρμόδιους φορείς, ώστε να επιτευχθεί αύξηση της ενημέρωσης των χρηστών, εξασφάλιση της συμμετοχής τους και η μέγιστη δυνατή συναίνεση και να εξειδικευτούν ανά κατηγορία χρήσης νερού και ανά υδρολογική, γεωγραφική περιοχή ανάλογα τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους.

12. **Πολιτική για Αρδευτικό νερό:** Ειδικά για το αρδευτικό νερό που αποτελεί το μεγάλο πρόβλημα της συνολικής κατανάλωσης και σπατάλης των υδατικών πόρων, πρέπει άμεσα να προχωρήσουμε σε:

- Μελέτη βιώσιμης διαχείρισης του αρδευτικού νερού, με προσαρμογή ανάλογα με τα σενάρια που μελετούν τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στα ύδατα και τη γεωργία, συσχέτιση του αρδευτικού νερού με τις αλλαγές και προσαρμογές (αναδιαρθρώσεις) που πρέπει να γίνουν στις καλλιέργειες, μελέτη για τη διαχείριση του αρδευτικού νερού ανά λεκάνη απορροής και γεωγραφικά διαμερίσματα, με στόχο να περάσουμε από τη διαχείριση της ζήτησης στη διαχείριση της προσφοράς, ανά περιοχή και είδος καλλιέργειας και με άμεση προσαρμογή στη συνέργεια της νέας ΚΑΠ με την Οδηγία Πλαίσιο 2000/60 και τη συσχέτιση των επιδοτήσεων στα γεωργικά προϊόντα ανάλογα με τις επιδόσεις στους στόχους της ΟΠΥ.
- Ανάπτυξη κλειστών συστημάτων μεταφοράς και διανομής αρδευτικού νερού ανά γεωγραφική περιφέρεια, με ηλεκτρογεννήτριες που θα δίνουν την ανάλογη πίεση στο σύστημα, με χρήση ΑΠΕ (φωτοβολταϊκών, βιοκαυσίμων, ανεμογεννητριών κ.λπ.) για την κάλυψη αναγκών ενέργειας, με ηλεκτρονική παρακολούθηση του συστήματος και μετρητές για τη μέτρηση της κατανάλωσης ύδατος και τη δημιουργία ευέλικτων μηχανισμών είσπραξης.
- Ανάπτυξη χρηματοδοτικών εργαλείων για την προσαρμογή στα νέα δεδομένα και τις νέες τεχνολογίες για τους αγρότες με επιδότηση στα έργα παραγωγικής διαδικασίας, μείωσης του κόστους παραγωγής, προστασίας του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων, και όχι στη συνέχιση της αδιέξοδης πολιτικής της επιδότησης των προϊόντων.

- Ενημέρωση, διαβούλευση και εκπαίδευση αγροτών, συνεταιρισμών, συλλόγων, Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, πολιτών-χρηστών στα νέα δεδομένα και προοπτικές.
  - Η χρηματοδότηση των παραπάνω ενεργειών, μπορεί να γίνει μέσα από τα ευρωπαϊκά και εθνικά προγράμματα, από τραπεζικά δάνεια με επιδότηση επιτοκίου, ειδικά με το ΕΣΠΑ 2014-2020, με απαίτηση από την Ε.Ε. συμπληρωματικών κονδυλίων, λόγω δυσκολίας της προσαρμογής μέσα σε παρατεταμένη οικονομική κρίση.
13. **Συνεχής και αποτελεσματικός έλεγχος της ποιότητας νερού και των συστημάτων επεξεργασίας:** συνεχής και υποχρεωτικός έλεγχος της ποιότητας και ασφάλειας όλων των υδάτινων σωμάτων, έλεγχος της καταλληλότητας των υδάτων και για όλες τις χρήσεις, άμεση λειτουργία του δικτύου των σταθμών μέτρησης και ανακοίνωσης των αποτελεσμάτων μέτρησης, περισσότεροι και πιο συστηματικοί έλεγχοι της ποιότητας του νερού ύδρευσης ανάλογα με τον πληθυσμό υδρευόμενων. Ειδική μέριμνα και έλεγχος της ποιότητας των υδατικών πόρων σε προβληματικές περιοχές (με έντονη βιομηχανική – βιοτεχνική, γεωργική ή κτηνοτροφική δραστηριότητα), άμεση αποκατάσταση μολυσμένων και ρυπασμένων περιοχών. Αλλαγή και χρήση νέων τεχνολογιών και υλικών, περισσότερο φιλικών στο περιβάλλον και στην τελική ποιότητα του ύδατος, στις μονάδες επεξεργασίας, με χρήση, όπως υπεριώδους ακτινοβολίας, όζοντος ή ακόμη και ενεργού άνθρακα και με στόχο τη μείωση στο νερό του υπολειμματικού χλωρίου.
14. **Πολιτική επαναχρησιμοποίησης νερού και αξιοποίησης των μη συμβατικών υδατικών πόρων:** να αναπτυχθεί πολιτική και να επιταχυνθούν οι διαδικασίες ένταξης, για άμεση χρηματοδότηση, έργων αξιοποίησης μη συμβατικών υδατικών πόρων, όπως βρόχινου νερού, οικιακών γκρίζων νερών, πλημμυρικών νερών, αφαλάτωσης και επαναχρησιμοποίησης των καθαρισμένων υγρών αποβλήτων των βιολογικών καθαρισμών, **να αναγνωριστεί ως προτεραιότητα όλων των μονάδων επεξεργασίας υγρών αποβλήτων** η αξιοποίηση του επεξεργασμένου νερού σε διάφορες κατάλληλες χρήσεις της ευρύτερης περιοχής των μονάδων, σύμφωνα με το νέο νομικό πλαίσιο. Αυτή η υποχρέωση θα πρέπει να ενσωματώνεται στους περιβαλλοντικούς όρους των μονάδων. **Αυτή η υποχρέωση για να είναι ακόμη πιο αποτελεσματική, μπορεί να συνοδευτεί με μία επιπλέον υποχρέωση:** εκτός από τα όρια εκπομπών, που προβλέπονται από το νόμο για όλους τους ρύπους (BOD5, COD, NO3, PO4) θα μπορούσαν να εξετασθούν και οικονομικές ή/και άλλες επιβαρύνσεις του φορέα διαχείρισης για την συνολική ποσότητα κάποιων ή και όλων των ρύπων, που περιέχονται στα καθαρισμένα απόβλητα, ανάλογα βέβαια με τα δεδομένα κάθε μονάδας και αποδέκτη. Η προσέγγιση αυτή θα είναι πολύ πιο χρήσιμη στην περίπτωση ευαίσθητων υδάτινων αποδεκτών (λιμνών, ποταμών). Έτσι, δίνονται επιπλέον κίνητρα στους φορείς διαχείρισης για ελαχιστοποίηση των συγκεντρώσεων των αντίστοιχων ρύπων, ακόμη και εάν έχουν επιτευχθεί οι σημερινές νομικές τους υποχρεώσεις. Για αυτή την πρόταση θα μπορούσε να αξιοποιηθεί η σχετική ευρωπαϊκή εμπειρία και να προσαρμοσθεί στα Ελληνικά δεδομένα.

15. **Ιδιαίτερη πολιτική για την εξοικονόμηση νερού:** Να αποκτήσουμε ολοκληρωμένη πολιτική για την εξοικονόμηση του νερού και για όλες τις χρήσεις, **με κανόνες υποχρεωτικής χρήσης και δημιουργίας εγκαταστάσεων για:** ψύξη, καθαρισμό και επαναχρησιμοποίηση των βιομηχανικών νερών, επιλογή επεξεργασμένων ή υποβαθμισμένων νερών για δημοτικές χρήσεις σε εξωτερικούς χώρους, υποχρεωτική χρήση του βρόχινου νερού και για όλες τις χρήσεις σε περιοχές με επιδότηση ή με μεγάλα προβλήματα επάρκειας αστικού νερού, διπλά δίκτυα σε νέες οικοδομές και αστικά δίκτυα, αλλαγή στην πολιτική χρήσης στο αρδευτικό νερό **και έξυπνα χρηματοδοτικά εργαλεία** για την ανάπτυξη νέων τεχνολογιών υδροδότησης και για όλες τις χρήσεις (για την ύδρευση, τη γεωργία, τη βιομηχανία, την ενέργεια και την αναψυχή), αλλαγή μηχανολογικού εξοπλισμού και συσκευών, **ανάπτυξη του προγράμματος εξοικονομώ κατ' οίκον**, για προμήθεια και χρήση συστημάτων χαμηλής ή μειωμένης ροής.
16. **Πολιτική απωλειών από τα δίκτυα ύδρευσης:** επειδή ένα δημόσιο αγαθό, φυσικός πόρος και περιβαλλοντικό αγαθό όπως είναι το νερό, δεν αποτελεί μορφή «ιδιωτικής ιδιοκτησίας» της πολιτείας, των πολιτών και ιδιαίτερα των φορέων διαχείρισης, άρα ο καθένας δεν μπορεί να το διαχειρίζεται όπως θέλει, πρέπει να οριστεί **σαφές υποχρεωτικό χρονοδιάγραμμα**, ανάλογα με τις ιδιαίτερες συνθήκες της κατάστασης των δικτύων της περιοχής, στο οποίο πρέπει να επιτευχθεί η μέση επιτρεπόμενη απώλεια νερού στα δίκτυα μεταφοράς και διανομής αρχικά στο 10% (όπως ισχύει σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες). Για την επίτευξη του στόχου θα πρέπει να υπάρξουν άμεσα χρηματοδοτικά προγράμματα και εργαλεία, το δε αρχικό ποσοστό - στόχος μπορεί να γίνει ακόμη μικρότερο, όταν οι συνθήκες το επιτρέψουν γενικότερα ή σε συγκεκριμένες περιοχές. Η επίτευξη του στόχου πρέπει να έχει σαφή οικονομικά κίνητρα (ευνοϊκές ή κατά προτεραιότητα χρηματοδοτήσεις), όπως και η μη επίτευξη στόχου και η γενικότερη αδιαφορία πρέπει να έχει σαφή οικονομικά αντικίνητρα.
17. **Σχέδια για υδρολογικά προβληματικές περιοχές:** Να προσδιορισθούν οι περιοχές της χώρας με σοβαρά ή πολύ σοβαρά προβλήματα επάρκειας ή ποιότητας νερού για διάφορες χρήσεις, να διερευνηθούν οι βασικές αιτίες και να γίνουν προβλέψεις για το μέλλον, ώστε οι λύσεις να ιεραρχηθούν και με γεωγραφικά κριτήρια αρνητικών επιπτώσεων. Στις υδρολογικά προβληματικές περιοχές θα πρέπει να εκπονηθούν ειδικά σχέδια διαχείρισης του νερού για το παρόν και το μέλλον τους, που μεταξύ άλλων θα λαμβάνουν υπόψη και τις επιπτώσεις από την κλιματική αλλαγή, και παράλληλα θα πρέπει να περιλαμβάνουν και ρεαλιστικά σχέδια κάλυψης των σημερινών και μελλοντικών αναγκών.
18. **Ιδιαίτερη πολιτική για τις γεωτρήσεις:** Να δημιουργήσουμε σύγχρονη πολιτική κυρίως για τις γεωτρήσεις και δευτερευόντως για τα πηγάδια, ώστε να υπάρχει δημόσιος ποιοτικός και ποσοτικός έλεγχος και να προσαρμόζεται διαχρονικά και δυναμικά στα πραγματικά μεταβαλλόμενα δεδομένα και ανάγκες κάθε υδρολογικής περιοχής και κάθε περιόδου. Η πολιτική αυτή θα πρέπει να αποσκοπεί στον προσδιορισμό των αναγκαίων μόνο γεωτρήσεων – πηγαδιών (σε αριθμό και σε όγκο εξερχομένου νερού), σε κάθε υδρολογική περιοχή, ώστε να διατηρηθούν ή να επανέλθουν οι όροι της ποιοτικής και ποσοτικής

βιωσιμότητας του νερού σε κάθε περιοχή αναφοράς. Το νερό των γεωτρήσεων – πηγαδιών υποχρεωτικά θα πρέπει να εξυπηρετεί ανάγκες, που ξεπερνούν τις ιδιοκτησίες, που τις περιβάλλουν, όπως ορίζει και η ΟΠΥ. Στις γεωτρήσεις πρέπει να αναπτυχθούν συστήματα μέτρησης της ποσότητας του νερού, αδειοδότησης και παρακολούθησης συγκεκριμένης ποσότητας κατανάλωσης, χρονικής περιόδου, ωρών κατανάλωσης και τιμολογιακό μοντέλο.

19. **Ιδιαίτερη πολιτική για εμπλουτισμό υδροφορέων:** Να επανασχεδιασθεί η πολιτική για τα μεγάλα φράγματα και τα αντιπλημμυρικά έργα, διότι δημιουργούν σοβαρά περιβαλλοντικά, κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα (να σταματήσει η πολιτική κατασκευής άχρηστων μεγάλων ή αχρησιμοποίητων έργων) και να στοχεύσουμε κυρίως: α) σε μικρής και τοπικής κλίμακας παρεμβάσεις με μικρές πεζούλες και φράγματα ανάσχεσης του βρόχινου νερού σε ορεινούς όγκους και ανοικτές περιοχές, β) σε ανάκτηση και αξιοποίηση του βρόχινου νερού και σε χρήση μη δομημένων ή χώρων πρασίνου σε δομημένες περιοχές, ώστε να εμπλουτίζονται οι υπόγειοι υδροφορείς και να υφίστανται φυσικό καθαρισμό τα νερά με μικρό κόστος, όπως δείχνει η σχετική επιτυχής ευρωπαϊκή και διεθνής εμπειρία, γ) σε εμπλουτισμό των υδροφορέων μέσα από κατάλληλα συστήματα με τα χειμέρια νερά ή τα νερά φυσικών και τροποποιημένων υδάτινων σωμάτων κατά την περίοδο καλών υδρολογικών ετών και δ) σε υποχρεωτική χρήση των επεξεργασμένων υγρών από μονάδες επεξεργασίας υγρών αποβλήτων.
20. **Πολιτική για ορθή επεξεργασία λυμάτων παντού:** Να ολοκληρωθούν άμεσα όλα τα έργα των μονάδων επεξεργασίας υγρών αποβλήτων ιδιαίτερα για αυτά που είμαστε μπροστά σε καταδίκη από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, να ολοκληρωθούν τα συμπληρωματικά έργα δικτύων και σύνδεσης με τις μονάδες, να εξασφαλιστεί ο έλεγχος και η σωστή λειτουργία των μονάδων και τέλος να εξετασθεί άμεσα το θέμα της σταδιακής επέκτασης της υποχρέωσης για δημιουργία μονάδας επεξεργασίας λυμάτων και σε επίπεδο πολύ μικρού οικισμού ή ακόμη και σε επίπεδο μιας μεμονωμένης κατοικίας, που βρίσκονται εκτός αποχετευτικού δικτύου. Υπάρχει σήμερα η κατάλληλη τεχνογνωσία για την εφαρμογή αυτής της πολιτικής.
21. **Συνεχής επαφή με την κοινωνία και τους φορείς:** Να υιοθετήσουμε τους κανόνες της ορθής διακυβέρνησης, με συντονισμένη διαβούλευση και διατομεακές δράσεις από όλους τους συναρμόδιους φορείς, υπουργεία, επιτροπές της βουλής, αποκεντρωμένη διοίκηση, τοπική αυτοδιοίκηση, ιδιωτικό τομέα, συνδικάτα, μη κυβερνητικές οργανώσεις, οργανώσεις πολιτών, μεμονωμένους πολίτες.
Να γίνονται συστηματικές έρευνες της κοινής γνώμης και προγράμματα ενημέρωσης, ευαισθητοποίησης και αλλαγής στάσης για όλα τα θέματα και τις εφαρμοζόμενες πολιτικές σχετικά με το νερό.

Τα παραπάνω αποτελούν βασικά θέματα και προτάσεις, που θα πρέπει να συγκεκριμενοποιηθούν και να δρομολογηθούν σε επίπεδο κοινωνικού διαλόγου, νομοθετικών ρυθμίσεων, εφαρμογής πολιτικών, παρακολούθησης αποτελεσμάτων και διαρκούς ανατροφοδότησης.

Είναι λογικό ότι στα παραπάνω υπάρχει ένα τεράστιο ποσοστό συμφωνίας της κοινωνίας, που θα πρέπει να το αξιοποιήσουμε για να συστηματοποιήσουμε το δημόσιο διάλογο για όλες τις πτυχές του «**Δημόσιου Χαρακτήρα του Νερού**» και να συμφωνήσουμε στις βέλτιστες δυνατές βιώσιμες διαχειριστικές επιλογές, που θα εφαρμόζονται υποχρεωτικά από τους διαχειριστές του. Το Δίκτυο ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS κάνει αυτό το άνοιγμα στην κοινωνία για δημόσιο διάλογο. Αυτή η προσπάθεια θα πρέπει να ενισχυθεί και να επιταχυνθεί από όλους, διότι κρίνει την τύχη του πολυτιμότερου για τη ζωή πόρου της χώρας, που είναι το **ΝΕΡΟ**.